

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE
NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE
az AJB- 1522/2018. számú ügyben

A látogatócsoporthoz tartozó tagjai: dr. Liska Márton
dr. Gilányi Eszter
dr. Sárközy István
dr. Zséger Barbara

A látogatás helyszíne:

Budapesti Rendőr-főkapitányság XIV. kerületi Rendőrkapitányság előállító egysége

2018.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-1522/2018. számú ügyben**

Előadó: dr. Haraszti Katalin

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontjában biztosított jogkörömben eljárva, amely szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatom, látogatást tettem a BRFK XIV. kerületi Rendőrkapitányságon (1143 Budapest, Stefánia út 83-85.) (a továbbiakban: Rendőrkapitányság).

1.1 A látogatás helyszínének kiválasztása

Az Európa Tanács Kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottsága (a továbbiakban: CPT) magyarországi látogatásai során több alkalommal vizsgálta a rendőrségi fogvatartás körülményeit.² A nemzeti megelőző mechanizmus látogatásának célja az előállítás – ideértve a bekerülést és a távozást is – körülményeinek vizsgálata volt.

1.2 A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikke 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja értelmében szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el. A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottság (a továbbiakban: Megelőzési Albizottság) a Svédországban tett első látogatásáról

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés.

² A testület 1994-ben mind a Gyorskocsi utcai, mind az Aradi utcai Fogdában, 1999-ben, 2003-ban, 2005-ben és 2009-ben a Központi Fogdán, 2013-ban mindkét Intézményben, 2015-ben a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság fogdájában tett látogatást.

szóló jelentésében kiemelte, hogy a rossz bánásmód megelőzését a fogvatartás első pillanatától kezdve biztosítani kell.³

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 97. § h) pontja szerint fogvatartott, „*akit törvény, illetőleg törvény alapján kiadott hatósági határozat alapján a szabad mozgásához és tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogában korlátoznak (örizetbe vett, előzetesen letartóztatott, közbiztonsági őrizetben lévő, elfogott és előállított, elővezetett).*”

Az Rtv. idézett rendelkezése alapján a rendőrkapitányság és annak előállító egysége a Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében fogvatartási hely.

1.3 Az érintett alapvető jogok

- *Jogbiztonsághoz fűződő jog:* Magyarország független, demokratikus jogállam. [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés]
- *Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak tiszteletben tartásához és védelméhez való jog:* AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsődrendű kötelezettsége. [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]
- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *A személyes szabadság és biztonság:* Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés]
- *Tisztességes eljárásához fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. [Alaptörvény XXIV. cikke (1) bekezdés]

1.4 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások:

- Magyarország Alaptörvénye;
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye);
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény;
- a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);
- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);

³ CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden, Introduction, 6. pont

- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIX. törvény;
- a kötelező egészségbiztosítási ellátásról szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet;
- a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati szabályzat);
- a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII.5.) BM rendelet.

Nemzetközi források:

- A CPT 2. Általános Jelentése [CPT/Inf (92)];
- CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden;
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 [CPT/Inf (96) 5];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 [CPT/Inf (2001) 2];
- Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 March to 8 April 2005 [CPT/Inf (2006) 20];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009. [CPT/Inf (2010) 16];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 [CPT/Inf (2014) 13];
- Report of the Special Rapporteur on Torture, UN Doc. A/56/156, 03 July 2001;
- Selmouni v. France, ECHR judgement of 28 July 1999;
- Valasinas v. Lithuania, ECHR judgement of 24 July 2001.

1.5 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából olyan helyeket látogasson, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében személyesen és munkatársaim útján is eljárhatok. Felhatalmazott munkatársaim a Rendőrkapitányságon egy délutáni időpontban, előzetes bejelentés nélkül tettek látogatást.

A látogatócsoport a CPT útmutatásait követve, mindenekelőtt a rendőrség által fogvatartott személyeket megillető három jog érvényesülését vizsgálta: fogva tartásának tényéről az általa kiválasztott harmadik fél (családtag, barát, konzulátus) értesítése, az ügyvédhez való jog, a fogvatartott egy általa kiválasztott orvos (a rendőrhatalóság által biztosított orvosi vizsgálaton túlmenően) vizsgálatát kérhesse.⁴

A látogatócsoport tagjai végigjárták a Rendőrkapitányság azon helyiségeit, ahol a fogvatartott megfordulhat, megtekintették azok berendezését és felszerelését, a fogva tartással kapcsolatos iratokba betekintettek, illetve egyes, a tagjai által megjelölt iratokról fénymásolatot kaptak. A látogatás idején a Rendőrkapitányság előállító egységében egyetlen fogvatartott tartózkodott. Az ő, valamint a Rendőrkapitányság szolgálatban lévő munkatársainak

⁴ CPT/Inf (92) 3, 36. pont.

meghallgatása szóban, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssorok alapján történt.

- A látogatás vezetője:** dr. Liska Márton jogász
- A látogatás résztvevői:** dr. Gilányi Eszter jogász, pszichológus
dr. Sárközy István jogász
dr. Zséger Barbara jogász
- A látogatás időpontja:** 2016. december 6.

2. Tényállás és megállapítások

Az Rtv. 33. §-a sorolja fel azokat az eseteket, amikor a rendőr valakit további intézkedés megtétele céljából elfog és az illetékes hatóság elé állít,⁵ illetve a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthat.⁶ A rendőrség az előállítással a személyi szabadságot csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja. Ha az előállítás célja még nem valósult meg, ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője, indokolt esetben, egy alkalommal, 4 órával meghosszabbíthatja. Az előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.⁷

2.1 A Rendőrkapitányság alapadatai

A Rendőrkapitányságon előállító egység,⁸ illetve nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek működnek. A Rendőrkapitányság 'B' épületének földszintjén található a 10 személy befogadására alkalmas előállító egység, amely 3 előállító helyiséget, egy szolgálati pihenő helyiséget, a folyosót, egy élelmezési előkészítő raktárt/melegítő konyhát, két mosdót és illemhelyet foglal magában.

A fogvatartás végrehajtásáért a Rendészeti Osztály felel, melynek létszáma 140. A látogatáskor 16 álláshely betöltetlen volt. A személyi állomány átlagéletkora 25 év, a dolgozók 20%-a nő volt. Az előállító egységben szolgálatot teljesítő rendkívüli őrök létszámát az előállított személyek számától függően, általában az eligazításon állapítják meg. A szolgálat főszabály szerint 12 órás, amelynek során a 12-24-12-48 órás beosztásra próbálnak törekedni. A 8 óra pihenőidőt és a hazautazáshoz szükséges időt minden szolgálat között biztosítani kell. Előállított személy hiányában a rendkívüli őr a Rendészeti Osztály egyéb feladatainak ellátásában közreműködik.

A látogatáskor egy rendkívüli őr teljesített szolgálatot, aki elmondta, hogy ha mosdóba kell mennie, akkor a szolgálatvezető küld váltást, és étkezni is a szolgálati pihenőben tud, miközben figyeli a monitorokat. Az előállító egység területén a rendkívüli őr nem tartott magánál fegyvert. Az őrzési feladatai ellátása során gumibotot, kézbilincset, és gázsprayt viselt.

A látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt sem a rendkívüli őr löfegyverviselésére vonatkozó szabályok megtartása, sem a bilincs, gázspray és gumibot viselése kapcsán nem észlelt.

2.2. Hozzá tartozó vagy más személy értesítése, ügyvédhez való jog

Az Rtv. 33. § (4) bekezdése értelmében, az előállított személyt „szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell.” Az előállító egységben tartózkodó egyetlen fogvatartott a látogatócsoport tagjainak elmondta, hogy az őt előállító rendőrjárőr a szabadságtól való

⁵ Lásd az Rtv. 33. § (1) bekezdését.

⁶ Lásd az Rtv. 33. § (2) bekezdését.

⁷ Lásd az Rtv. 33. § (3) bekezdését.

⁸ Szolgálati szabályzat 2. § 5. és 6. pont

megfosztás közlésekor haladéktalanul tájékoztatta őt arról, hogy az előállítása milyen cselekmény miatt történik. A rendőröktől azt is megtudta, hogy legkésőbb 72 órán belül bíróság elé állítják. Megnyugtató volt számára, hogy a fogva tartása már csak legfeljebb két és fél napig tarthat.

Az Rtv. 18. § (1) bekezdése értelmében, a „fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját.” Az említett rendelkezés nyilvánvaló célja, hogy a fogvatartott hozzátartozója, vagy az általa kiválasztott más személy a fogvatartás tényén, illetve helyén túlmenően, a fogvatartott hogylétéről is tudomást szerezzen. Kivételesen, ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy az értesítéshez való jogát gyakorolja, továbbá fiatalok, vagy gondnokság alá helyezett fogvatartott esetében az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli.⁹

A férfinak az előállító helyiségben történő elhelyezésekor először nyilatkoznia kellett arról, hogy van-e sérülése, majd a szabálysértési őrizetről és a panaszhoz való jogáról is tájékoztatták. A férfi elmondta, hogy az előállító helyiségbe kerülését követő 1 óra elteltével egy irodában meghallgatták, ekkor a jogairól tájékoztatták. Nyilatkoznia kellett, hogy kíván-e ügyvédet értesíteni. A férfi kérése az volt, hogy fogva tartásáról értesítsék a családját, és ők majd gondoskodnak ügyvédéről. Az erre a célra rendszeresített nyomtatványon, írásban is meg kellett erősítenie, hogy kéri-e hozzátartozója vagy más személy értesítését és azt is, hogy az értesítésről szóló tájékoztatást, illetve annak megtörténtét tudomásul vette.

Annak ellenére, hogy az Rtv. 18. § (1) bekezdése szerint a hozzátartozó értesítését elsődlegesen a fogvatartott személy számára kell biztosítani, a Rendőrkapitányságon a fogvatartottak hozzátartozóinak értesítése a szolgálatirányító parancsnok feladata volt. A fogvatartottnak a Rendőrkapitányságra érkezését követően azonnal nyilatkoznia kellett, hogy kinek az értesítését kéri. A szolgálatirányító parancsnok tárcsázta az által megjelölt telefonszámot, majd tájékoztatta őt arról, hogy előállításának tényéről, illetve fogva tartásának helyéről a családját értesítették.

Az előállított személy a Jegyzőkönyv 4. cikk 2. pontja szerinti szabadságtól való megfosztása, vagyis az Rtv. 97. § h) pontja alapján történő fogva tartása nem a Rendőrkapitányságra érkezéskor, hanem abban a pillanatban kezdődik, amikor az intézkedő rendőrről közli vele, hogy szabálysértés elkövetése miatt a Rendőrkapitányságon előállítja. Miután a hozzátartozó vagy más személy értesítéséhez való jog valamennyi fogvatartottat megilleti, és a rendelkezésekre álló iratokban nem volt arra utaló adat, hogy gyakorlása az előállítás célját veszélyeztette volna, a rendőrről már a közterületen gondoskodnia kellett volna arról, hogy a férfi az Rtv. 18. § (1) bekezdésében biztosított jogát gyakorolja. Ezzel szemben, az előállítás végrehajtásáról szóló jelentés szerint azon túlmenően, hogy a rendőrről a férfi ruházatát az előállítás megkezdésekor a közterületen átkutatta, nincs nyoma annak, hogy őt az Rtv. 18. § (1) bekezdésében biztosított jogáról tájékoztatta, esetleg annak feltételeit biztosította volna.¹⁰

Az AJB-151/2016. számú jelentésben már felhívtam a figyelmet, hogy a CPT 1999. évi és 2013. évi magyarországi látogatásának ajánlásai szerint a fogvatartott számára a hozzátartozója vagy harmadik személy késelem nélkül történő értesítéséhez való jogot a szabadságelvonás első pillanatától biztosítani kell.¹¹

A Rendőrkapitányság az Alaptörvény XXIV. cikkében biztosított tisztességes eljárásból való joggal összefüggő visszataszítást okozott azáltal, hogy a fogvatartott az őt az Rtv. 18. § (1) bekezdése alapján megillető értesítéshez való jogot nem a szabadságtól való megfosztás első pillanatától, hanem csak a Rendőrkapitányságra érkezését követően, és nem személyesen, hanem a szolgálatirányító parancsnokon keresztül gyakorolhatta.

⁹ Az Rtv. 18. § (1) bekezdése szerint a „fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e joggal élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli. Ha a fogvatartott fiatalok vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.”

¹⁰ Lásd a 2016. december 06-án kelt, 01140/21879/2016. id. számú jelentést.

¹¹ CPT/Inf (2001) 2, 23. és 30. pont; CPT/Inf (2014) 13, 22. pont.

2.3. Orvosi vizsgálat

Az Rtv. 33. § (3) bekezdése szerint előállítás rövid időtartamú, legfeljebb 8 órán át tartó fogvatartás, amelyet a rendőri szerv vezetője egy alkalommal, legfeljebb 4 órával meghosszabbíthat. A szabadságelvonás korlátozott időtartamára figyelemmel, a Szolgálati szabályzat szerint a fogvatartottat elhelyezésekor nyilatkoztatják sérüléseiről, esetleges panaszáról, akit betegség vagy sérülés esetén orvosi ellátásban kell részesíteni.¹² Ha a fogvatartottnak orvosi ellátást igénylő panasa van vagy rosszul lesz, a szolgálatvezető mentőt hív hozzá. A látogatás során az előállított férfi elmondta, hogy az előállító egységben való elhelyezésekor nyilatkoztatott, hogy szüksége van-e orvosra. A kérdésre nemmel válaszolt.

Az ENSZ kínzás elleni különleges jelentéstevőjének ajánlása szerint a szabadságától megfosztott személyt már a „letartóztatás időpontjában orvosi vizsgálatnak kell alávetni, az orvosi vizsgálatot rendszeresen meg kell ismétetni, és egyik fogvatartási helyről a másikra történő átszállításkor kötelezőnek kell lennie.”¹³

A CPT elvi jelentőségű álláspontja értelmében, amennyiben a rendőrhatalóság által biztosított orvos feladata a fogvatartottak kezelése, a rossz bánásmódok megelőzése érdekében biztosítani kell, hogy az általa kiválasztott orvos vizsgálatát is kérhesse.¹⁴ A CPT 1994. évi, Magyarországon tett látogatásáról készült jelentés szerint a jogsértések elkerülése érdekében biztosítandó egyik alapjog a választott orvos által történő megvizsgáláshoz fűződő jog.¹⁵ Ezt a testület az 1999-ben, 2005-ben, 2009-ben és 2013-ban tett látogatásokról szóló jelentései is megismételték.¹⁶

Magyarországon a fogvatartottak (őrizetbe vett, előzetesen letartóztatott, elzárásra utalt, szabadságvesztés büntetést töltő személyek) orvosi ellátására vonatkozásában a kötelező egészségbiztosítási ellátásról szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése, valamint a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII. 5.) BM. rendelet 34-37. §-ai irányművelek, amelyek az előállított személyeket még csak nem is említik. A szabadságuktól előállítás címén megfosztott személyek kapcsán a Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdése mindössze annyit ír elő, hogy „elhelyezésükre a fogvatartottat nyilatkoztatni kell sérüléséről, esetleges panaszáról. Betegség vagy sérülés esetén orvosi ellátásban kell részesíteni.”

Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése értelmében, az „EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.” Az a tény, hogy jogszabály az előállítás jogcímén szabadságelvonás alatt álló személyek esetében a szabadon kiválasztott orvos általi vizsgálatról még csak említést sem tesz, az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdésében biztosított, az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben tartásához és védelméhez való joggal összefüggő visszásságot okoz és veszélyezteti az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében felsorolt rossz bánásmódok tilalmának gyakorlati érvényesülését.

2.4. Elhelyezési körülmények

A Rendőrkapitányság előállító egységébe vezető lépcsők éle balesetveszélyes módon letöredezett, amelyre egy papírlapra írt rövid figyelmeztetés hívta fel a figyelmet. „Figyelem! A lépcső balesetveszélyes, fokozott figyelemmel közlekedjen!”¹⁷ Az előállító egység folyosójának egyik végén az ajtó, a másikon ablak található. A folyosót, ahonnan a három előállító helyiség, a szolgálati és a fogvatartotti illemhely, a raktárhelyiség és a személyzeti pihenő nyílik, többszöri beázást, illetve vakolathullást követően, röviddel a látogatás előtt festették. A többi helyiség felújítása elmaradt. A mosdóhelyiségek különösen rossz állapotban voltak. Az előállítottak által használható

¹² Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdés.

¹³ Report of the Special Rapporteur on Torture, UN Doc.A/56/156, 03 July 2001, 39. (F) pont.

¹⁴ CPT/Inf (92) 3, 36. és 37. pont.

¹⁵ CPT/Inf (96) 5, 47. és 48. pont.

¹⁶ CPT/Inf (2001) 2, 23. pont; CPT/Inf (2006) 20, 24. pont; CPT/Inf (2010) 16, 25. pont; CPT/Inf (2014) 13, 25. pont.

¹⁷ Lásd 7. kép.

mellékhelyiségben a WC kagyló vízköves, a mosdó poros és koszos volt, erős csatornaszag és vizeletszag érződött.¹⁸

A mellékhelyiségek elhanyagolt, leromlott állapota, a tárgyi feltételek hiánya veszélyeztette az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

A szolgálati pihenő helyiségben tartózkodó rendkívüli őr az előállító helyiséget felügyeli, amíg ott fogvatartott tartózkodik. Itt volt az a monitor is, amelyen keresztül az előállító helyiségekben tartózkodó fogvatartottak megfigyelése történt. A kamerarendszer csak megfigyelésre alkalmas, a felvételeket nem rögzítette.

A Rendőrkapitányság tájékoztatása szerint a munkatársaik hetente átlagosan 10 előállított személlyel szemben intézkednek. Ritka az olyan eset, amikor a 8 órás tartózkodást meg kell hosszabbítani. A látogatócsoport egyetlen, közlekedési szabálysértés miatt szabálysértési őrizetbe vett, majd 6 óra tartózkodást követően a Gyorskocsi utcai fogdába átszállított férfit talált az előállító egységben. A látogatás, valamint a vele készített interjú alatt őt a rendkívüli őr a monitoron keresztül figyelte.

Az Rtv. 42. § (5d) bekezdése értelmében, ha a fogvatartott korábban öngyilkosságot kísérelt meg, a saját testi épsége elleni önkárosító cselekményt követett el, vagy a fogva tartással összefüggésben észlelt körülmények alapján megalapozottan feltehető, hogy ilyen cselekményt fog elkövetni, ezért életének, testi épségének megóvása érdekében a viselkedésének folyamatos nyomon követése szükséges, a rendőrség az előállító helyiségben kép vagy kép és hang továbbítására alkalmas, felvételt nem rögzítő megfigyelési eszközt helyezhet el.

A látogatáskor az előállító helyiségben tartózkodó férfi a rendőri intézkedés során végig együttműködő és nyugodt volt. Magatartása vagy a fogva tartásával összefüggésben észlelt körülmények alapján semmi sem utalt arra, hogy esetében az Rtv. 42. § (5d) bekezdésében felsorolt cselekmények valamelyikének elkövetésétől tartani kellett volna. A látogatás során rendelkezésre álló iratokban sem volt nyoma annak, hogy a Rendőrkapitányság milyen okok illetve körülmények mérlegelése alapján döntött úgy, hogy az előállított személy viselkedésének folyamatos nyomon követésére van szükség.

Az Rtv. 42. § (5d) bekezdésében felsorolt körülmények fennállása hiányában, a látogatáskor az előállító helyiségben tartózkodó személy kép továbbítására alkalmas eszközzel történő megfigyelése az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonsághoz fűződő joggal összefüggő visszászágot okozott.

Az összesen 10 személy befogadására alkalmas 3 előállító helyiség közül az egyikben 4, a másik kettőben 3-3 személyt lehetett elhelyezni. Kettőt a dohányzó, a harmadikat a nem dohányzó fogvatartottak elhelyezésére használták.

Az előállítottakat kor, nem, dohányzási szokások és ügy szerint különítik el. Amennyiben tíznél több fogvatartott tartózkodik a Rendőrkapitányságon, amíg az előállító helyiségbe vagy máshova nem kerülnek, a rendőrök a folyosón őrzik őket. Ha állapotos nőt vagy olyan személyt állítanak elő, akivel gyermek van, akkor nem az előállító helyiségben, hanem az épületnek az ügyfelek fogadására szolgáló folyosóján,¹⁹ vagy az ebből nyíló helyiségben együtt helyezik el őket.

A látogatócsoport által az egyik előállító helyiségben elvégzett mérés szerint a hőmérséklet 21 °C, a páratartalom 24% volt. A 3 előállító helyiség bruttó méretei az alábbiak voltak:

2,68 x 4,04 m = 10,9 m ²	3,11 x 4,02 m = 12,6 m ²	4,16 x 3,93 m = 16,3 m ²
--	--	--

Ha az előállított személy az illemhelyre akar menni, vagy vizet, illetve öngyújtót kér dohányzáshoz, akkor kopogással jelzi. A látogatócsoport által meghallgatott férfi elmondta, hogy kérésére kapott vizet és öngyújtót a dohányzáshoz. Közel egy doboz cigarettát elszívott, amióta itt van. Az előállító helyiség padlóján, ahol sem hamutartó, sem az említett célra szolgáló edény nem

¹⁸ Lásd 5. és 6. kép.

¹⁹ Lásd 9. kép.

volt, egy tucat cigarettacsikk hevert.²⁰ A helyiségben erős dohányfüst terjengett. Szellőztetéshez ki lehetett nyitni az ablakot, amiről a látogatócsoporthoz meggyőződött. A férfi a helyiség hőmérsékletét megfelelőnek találta.

A fogvatartottak az előállító helyiségekben található jelzőgombokat általában rosszul használják. A gomb megnyomása esetén a rendszer a készenléti csoportvezetőnél, az objektumórnél, a rendkívüli őrnél és a tevékenység-irányítási központ ügyeletvezetőjénél jelzett. Az előállított férfi beszámolója szerint pár perccel azt követően, hogy az ajtón jelez, megjelenik az őr. Erről a látogatócsoporthoz is meggyőződött.

Az előállító helyiségek berendezése körben, a fal mentén húzódó, illetve a falhoz rögzített, kb. 80 cm széles, fából készült padokból állt, amelyeket a fogvatartottak elsősorban ülőhelyként használtak. Az előállító egységben tartózkodó fogvatartott beszámolója szerint a helyiségben látott két pokróc már érkezésekor is ott volt.²¹

A CPT álláspontja szerint a „rendőrségi fogvatartásnak alapvetően aránylag rövid időtartamúnak kell lennie. Következésképpen a fogvatartás fizikai körülményeitől a rendőrségi intézményekben nem várhatóak el, hogy olyan jók legyenek, mint más fogvatartási intézményekben, ahol az embereket hosszú ideig tartják. Azonban bizonyos elemi szükségleteket ki kell elégíteni.”²²

Az Rtv. 33. § (3) bekezdése értelmében a „rendőrség az előállítással a személyi szabadságot csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja. Ha az előállítás célja még nem valósult meg, indokolt esetben ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője egy alkalommal, 4 órával meghosszabbíthatja.” Az előállító helyiségek berendezéséről szolgáló padok szélessége, azok fekvőhelyként történő használata esetén egy természetesebb ember számára tartós éjszakai pihenést csak kényelmetlenül tennék lehetővé, azonban a bútorzat a maximum 12 óra időtartamú előállítás végrehajtására alkalmas volt. A látogatás ebben a vonatkozásban alapvető joggal összefüggő visszahívást nem észlelt.

A látogatócsoporthoz egy vizsgálói irodát is megtekintett az emeleten. Az előállított személyek a folyosón várakoznak a kihallgatásra. A fogvatartottakat a gyanúsításról szóló tájékoztatást követően a második emeleten lévő helyiségbe kísérték, ahol ujjnyomatot vettek tőlük, és lefényképezték őket.

A látogatócsoporthoz az említett körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszahívásra utaló körülményt nem észlelt.

2.5. Bánásmód

A szolgálati pihenőben történik a fogvatartottak tájékoztatása, a ruházatátvizsgálás, valamint az itt található két páncélszekrény egyikében helyezik el az előállítottaktól átvett, az erről szóló elismervényben tételesen felsorolt tárgyakat. Befogadáskor az előállított személy ruházatának átvizsgálását a szolgálati pihenőhelyiségben azonos nemű személy, csukott ajtó mögött végzi. A ruházatátvizsgálás során elvett tárgyakról jegyzőkönyv készül.²³ A meghallgatott személy ruházatának átvizsgálását, amelynek során a cipőfűzőjét és a nadrágjában lévő madzagot le kellett adnia, azonos nemű személyek végezték.²⁴ Testüreg vizsgálat nem történt. Az előállított személy a letétbe vett tárgyairól készült jegyzék egy példányát átvette. A letétbe vett tárgyakat/jegyzéket az átkísérés megkezdésekor átadták neki. Az előállított adatait tartalmazó nyilvántartó lapot kitöltötték, az előállítás okáról szóban tájékoztatták és az előállítás időtartamáról szóló igazolást is kiállították számára.²⁵

A Rendőrkapitányság munkatársainak beszámolója szerint a fogvatartottat az előállítás 5. órája után nyilatkoztatják, hogy kér-e ételmezt.²⁶ Ha nemmel válaszol, de később meggondolja

²⁰ Lásd 4. kép.

²¹ Lásd 3. kép.

²² CPT/Inf (92) 3, 42. pont.

²³ Szolgálati szabályzat 31. § (5) bekezdés.

²⁴ Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdés.

²⁵ Szolgálati szabályzat 31. § (6) bekezdés.

²⁶ Szolgálati szabályzat 31. § (11) bekezdés.

magát, akkor is kaphat a rendelkezésre álló hideg (konzerv) élelmiszerből. Amennyiben az előállított vallási, egészségügyi vagy egyéb okból bizonyos ételeket nem fogyaszthat, azt az élelmezés során figyelembe veszik. A szolgálati pihenőhelyiségben lévő másik pánccs szekrényben a fogvatartottak számára rendelkezésre álló ételkonzerveket (szardínia, kukorica, vagdalt hús, zúzapörkölt, lencsefőzelék) tárolták.²⁷ Ezek szavatossági ideje a látogatáskor még nem járt le.

Az előállító egységben meghallgatott fogvatartott munkatársaimnak elmondta, hogy a Rendőrkapitányságra érkezésekor a rendőrök megkérdezték, kér-e ételmet. A rendőrök nyilatkoztatták őt arról is, hogy egészségügyi állapotával, étkezésével, vallásgyakorlásával kapcsolatban van-e különleges igénye. Miután a számára szokatlan helyzetben erősen szorongott, a fogvatartott a kérdésre nemmel válaszolt.

A fogvatartott beszámolója szerint a rendőrök valamennyi kérdését meghallgatták, és azokra érdemben válaszoltak. Sértő hangot sem az előállító rendőrök, sem a rendkívüli őr nem használtak vele szemben. A férfinak sem az előállításával, sem a fogvatartás körülményeivel, sem a bánásmóddal, sem a személyi állománnyal kapcsolatban nem volt panasza. Az előállítás kapcsán keletkezett iratokban valamennyi, jogszabályban előírt nyilatkozat megtalálható volt. A rendőri intézkedésről készült jelentés az egyes intézkedéseket és a megfelelő jogszabályi hivatkozásokat is tartalmazta.

A látogatócsoport a Rendőrkapitányság épületében tartózkodó fogvatartott elfogása, előállítása, befogadása, élelmezése valamint fogva tartásának időtartama²⁸ kapcsán alapvető joggal összefüggő visszahívásra utaló körülményt nem észlelt.

2.6. Kényszerítő eszközök használata

A vizsgált dokumentáció szerint a Rendőrkapitányság munkatársai a látogatást megelőző hónapban az előállítások foganatosítása során kényszerítő eszközt 17 alkalommal használtak. Az intézkedő rendőrök jellemzően testi kényszert és bilincset alkalmaztak.

Az Rtv. 17. § (1) bekezdése szerint a rendőrség a feladatának ellátása során a testi épséghez és a személyi szabadsághoz, fűződő jogokat a *törvényben foglaltak szerint* korlátozhatja. Az Rtv. 48. §-a alapján a rendőr bilincselést csak meghatározott célból, vagyis a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy „önkárosításának megakadályozására,²⁹ támadásának megakadályozására,³⁰ szökésének megakadályozására,³¹ ellenszegülésének megtörésére”³² alkalmazhat. Ezzel összhangban, a Szolgálati szabályzat 76. § (5) bekezdése elrendeli, hogy a kísért személy figyelmét fel kell hívni a kísérés alatt tanúsítandó magatartásra, figyelmeztetni kell, hogy *szökés, támadás* vagy a *kísérő őrnek való ellenszegülés* esetén kényszerítő eszköz alkalmazására kerül sor.

A 2016. október 1-je és december 6-a közötti átkísérési utasítások többsége bilincs, bilincsrögzítő öv és vezetősíj használatára utasították az eljáró rendőrt. Sajnálatos, hogy a legtöbb átkísérési utasításból nem derült ki pontosan, hogy mi volt az a körülmény vagy magatartás, ami a bilincs használatát indokolta. Több esetben azért voltak értelmezhetetlenek az átkísérési utasítások, mert a kényszerítő eszköz mellőzéséről és bilincs használatáról egyaránt rendelkeztek. Más esetekben az átkísérési utasítás mind az önkárosítás, mind a szökés, mind a támadás, mind az ellenszegülés megakadályozását/megtörését a bilincs használatának indokaként megjelölte.

A 2016. október 1-je és december 6-a között alkalmazott bilincselésekről készült jelentésekből több esetben hiányzott, hogy azok alkalmazásának, vagyis a személyi szabadság

²⁷ 8. kép.

²⁸ Rtv. 33. § (3) bekezdés.

²⁹ Rtv. 48. § a) pont.

³⁰ Rtv. 48. § b) pont.

³¹ Rtv. 48. § c) pont.

³² Rtv. 48. § d) pont.

korlátozásának mi volt az indoka. Az egyik vizsgált jelentésben a bilincs alkalmazásának indokául mindössze az „*ittasságából eredően kiszámíthatatlan a viselkedése*” volt megjelölve.

Az Rtv. 48. §-ának rendelkezését, valamint a Szolgálati szabályzat 76. § (5) bekezdését összevetve látható, hogy az Rtv. a bilincshasználatot kizárólag egy már megkezdett cselekmény, vagyis önkárosítás vagy támadás megakadályozására, illetve ellenszegülés megtörésére rendeli. Bár normatív ereje nincsen,³³ az Rtv. indokolása is az említett értelmezést erősíti, mely szerint a „*bilincs a további ellenszegülés, a szökés, a támadás megakadályozására szolgáló megelőző, védelmi jellegű kényszerítő eszköz.*”

Az iratok szerint, az „*ittasságából eredően kiszámíthatatlan viselkedést*” tanúsító személyt a rendőrnek sem *önkárosításban*, sem *támadásban*, sem *szökésben* nem kellett megakadályozni és az *ellenszegülését* sem kellett megtörnie, vagyis esetében a bilincshasználatnak egyik, az Rtv. 48. § a)-d) pontjaiban megjelölt célja sem állt fenn. Az említett személy megbilincselése nem az Rtv., hanem a Szolgálati szabályzat 76. § (5) bekezdésének második mondata alapján történt, amely szerint „*Ha a kísért személy veszélyessége ezt indokolja, a kísért személyt meg kell bilincselni.*”

A miniszter a Szolgálati szabályzat 76. § (5) bekezdésének második mondatát, amellyel a bilincselésnek az Rtv. 48. § a)-d) pontjaiban felsorolt eseteit a kísért személy „*veszélyességére*” is kiterjesztette, az Rtv. 101. § (1) bekezdésének e) pontjában kapott, a rendőrség Szolgálati szabályzatának, illetve a „*kényszerítő eszközök részletes eljárási szabályainak*” megalkotására szóló felhatalmazás alapján alkotta.

Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése értelmében, az „*alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.*” Az Alaptörvény idézett rendelkezésével összhangban, alapvető jog korlátozását megvalósító bilincselést is csak az Rtv. által meghatározott esetekben szabad alkalmazni, vagyis az Rtv. által felsoroltakon túlmenő, további bilincselési lehetőséget rendeleti szinten nem lehet bevezetni.

A leírtak alapján megállapítom, hogy *a Szolgálati szabályzatnak a bilincselést a fogvatartott veszélyesség esetére lehetővé tevő rendelkezése túlmegy az Rtv. bilincselési esetekre vonatkozó taxatív felsorolásán, ami az Alaptörvény I. cikk (1) és (3) bekezdésében biztosított, az alapvető jogok védelméhez és tiszteletben tartásához, valamint korlátozásának szabályaival, az Alaptörvény II. cikkében deklarált emberi méltósághoz, valamint az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében deklarált személyes szabadsághoz való joggal összefüggő visszaállást okoz.*

2.7. Átkísérés

A látogatócsoport tagjai az előállított férfi Gyorskocsi utcába való átkísérését, illetve átszállítását megelőző útba indítását is megfigyelték.

Az átkísérést végrehajtó rendőrök átszállítás, illetve az átkísérés megkezdésekor tájékoztatták a fogvatartottat arról, hogy mi fog vele történni. Az átkísérés megkezdésekor a letéti tárgyak átadása szabályosan megtörtént. A rendőrök tájékoztatták a fogvatartottat, hogy a letétbe vett tárgyait nem neki, hanem az őt átkísérő járőröknek adják ki. Egyúttal felhívták figyelmét, hogy a leltárba adott tárgyaival kapcsolatos esetleges panaszát a Gyorskocsi utcában terjesztheti elő.

A fogvatartott átvizsgálását azonos nemű rendőrök – a rendkívüli őr és az átkísérést végrehajtó rendőrök egyike – a szolgálati pihenőhelyiség csukott ajtaja mögött végezték. A rendőrök a fogvatartottat az esetleges sérüléseiről nyilatkoztatták, a panasztételhez való jogáról tájékoztatták.

A fogvatartott érdeklődött, hogy családtagjai az átszállításról tudnak-e és hozhatnak-e neki cigarettát. A rendőrök elmondták neki, hogy a családját értesítették az átkísérésről, illetve, hogy oda majd vihetnek neki be pl. cigarettát. A rendőrök az előállított kérdéseit meghallgatták, azokra érdemben reagáltak. A rendkívüli őr a fogvatartottal tárgyilagosan és udvariasan beszélt.

³³ Lásd az Alkotmánybíróság 60/1992. (X. 17.) AB határozatát.

Annak ellenére, hogy a fogvatartott semmiféle megakadályozandó *önkárosítást*,³⁴ *támadást*,³⁵ *szökést*³⁶ vagy *ellenszegülést*³⁷ nem tanúsított, őt átkísérési utasítás szerint, az átkísérés végrehajtása során meg kellett bilincselni. Az átkísérést végrehajtó rendőr a bilincset óvatosan, türelmesen helyezte fel, amelyhez a fogvatartott együttműködését kérte. A bilincs felhelyezését követően a fogvatartottra bilincsrögzítő övet helyeztek, amelyre vezetőszárat csatoltak, majd elvezették, illetve a Rendőrkapitányság belső udvarán beültették egy szolgálati gépjárműbe. A rendőrök a kényszerítő eszköz használata során nem okoztak fájdalmat. Néhány perccel később, a fogvatartott ügyvédjének megérkezését követően, a kísérő rendőrök visszavitték őt a Rendőrkapitányságra. A fogvatartott a Rendőrkapitányság épületében, beszélőhelyiség hiányában, az előállító egységben tudott az ügyvédjével beszélni.

A látogatás, a fogvatartott megbilincselésével kapcsolatos kritikai észrevételeken túlmenően, az átkísérését megelőző útba indítással kapcsolatos eljárásban alapvető joggal összefüggő visszásságot nem észlelt.

Ezzel szemben, az átkísérést végző rendőrök egyike egy nyomtatvány aláírására tegeződve („Itt ird alá!”) szólította fel. *Hivatalos személy eljárása során, az intézkedés alá vont fogvatartott tegezése – még akkor is, ha mindketten hasonló korcsoportba tartoznak – lekicsinylő, az emberi méltóságot sértő magatartás, amely az Alaptörvény II. cikke szerinti emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.*

2.8 Panaszok

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 13. és 16. cikke alapján az államnak biztosítania kell bárkinek, aki azt állítja, hogy a joghatósági területén, az egyezményben tiltott rossz bánásmódnak „*vetették alá azt a jogot, hogy panasszal élhessen az adott állam illetékes hatóságainál, amelyek azonnal és részrehajlás nélkül megkezdik ügyének a kivizsgálását.*”³⁸

A Rendőrkapitányságon 2016. október 01. és december 06. között a fogvatartottak az elhelyezés kapcsán 6 esetben terjesztettek elő panaszt. 4 eset az előállító helyiségben történt megalázó vetkőztetést, 1-1 az indokolatlan előállítást és annak időtartamát, továbbá az élelem és innivaló hiányát sérelmezte. 1 előállított azt kifogásolta, hogy az előállítás okáról nem kapott információt, majd 5 óra fogva tartást követően, a rendőrök érdemi válasz nélkül elengedték. A rendelkezésemre álló iratok szerint a látogatáskor az említett panaszok elbírálása folyamatban volt. Egy esetben a közigazgatási hatósági eljárást a Független Rendészeti Panasztestületnél folyamatban lévő panasz eljárás befejezéséig felfüggesztették.

A vetkőztetéssel kapcsolatban előterjesztett panaszok szerint a fogvatartottaknak az előállítást követően az előállító egységben egyenként, szinte teljesen le kellett vetkőzniük, majd a nadrágot letolva fedetlen nemi szervvel guggolva köhögniük kellett, amelynek következtében a szemrevételezést végző személy számára a nemi szervük és végbélnyílásuk is láthatóvá vált. A fogvatartottak sérelmezték, hogy az említett helyzet a számukra megalázó és megszegyenítő volt.

Az előállító egységben történő elhelyezés során egyrészt az Rtv. 31. § (1) bekezdését kell alkalmazni, amelynek értelmében, akivel szemben „*személyi szabadságot korlátozó intézkedést fogantatónak, annak ruházatát a rendőr a támadásra vagy az önvészély okozására alkalmas tárgy elvétele végett, előzetes figyelmeztetés után átvizsgálhatja.* Másrészt a Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdése irányadó, miszerint a fogvatartott „*ruházatát támadás vagy önvészély okozására alkalmas tárgy elvétele céljából a felügyeletet ellátó rendőrnek át kell vizsgálnia.*”

Nyilvánvaló, hogy a ruházatától megfosztott 4 panaszos fedetlen altesttel való guggoltatásának célja nem a ruházatba, hanem a testfelületükre, a lábaik közé, az intim

³⁴ Rtv. 48. § a) pont.

³⁵ Rtv. 48. § b) pont

³⁶ Rtv. 48. § c) pont.

³⁷ Rtv. 48. § d) pont

³⁸ Az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény.

testrészekbe, esetleg a végbélbe rejtett tiltott tárgyak megtalálása volt, amellyel a rendőrök a ruházátátvizsgálás kereteit túllépve, az előállított személyek esetében nem alkalmazható intézkedésnek, motozásnak vetették alá. A Rendőrkapitányság említett intézkedést elrendelő munkatársa az előállítás³⁹ helyett a fogdai befogadás⁴⁰ jóval szigorúbb szabályait alkalmazta akkor, amikor az előállított személyeknek nem csak a ruházatát, hanem a fedetlen testfelületét a nemi szervekre, illetve a végbélnyílásra kiterjedően átvizsgáltatta.

A jogalapot nélkülöző intézkedés végrehajtásának módja, különösen a panaszosok fedetlen altesttel történő guggoltatása, alkalmas volt arra, hogy az érintett személyekben szégyenérzetet keltsen, ezért az *Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése szerinti megalázó bánásmód tilalmával, valamint a IV. cikk (1) bekezdésében biztosított személyi biztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.*

A kínzás és más kegyetlen, embertelen, vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 10. illetve 16. cikke értelmében az államnak gondoskodnia kell arról, hogy a kínzás, a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód tilalma az olyan személyeknek szánt oktatási anyagokban szerepeljen, akiknek a letartóztatott, az őrizetben levő, vagy börtönbüntetésüket töltő személyek őrizetéhez, kihallgatásához vagy a velük való bánásmódhoz bármilyen módon közük lehet.⁴¹ A Rendőrkapitányság munkatársaival készített interjúk szerint sem a fogvatartottakkal való bánásmóddal, illetve az emberi jogaikkal kapcsolatos képzés, sem konfliktus- és agressziókezeléssel kapcsolatos tréning nem volt számukra rendszeresítve. Képzést havonta négy órában, elsődlegesen kényszerítő eszközök alkalmazásával, helyszínbiztosítással, csapaterő alkalmazásával és kábítószerrel kapcsolatban az intézkedéstaktikai instruktorként tartott számukra.

A kínzás elleni egyezményben előírt képzés hiánya veszélyezteti az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése szerinti kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának gyakorlati érvényesülését.

3. Összefoglalás

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontja értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásainak célja, hogy szükség esetén megerősítse a fogvatartási helyeken tartózkodó „személyek védelmét a kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetésekkel szemben.”⁴²

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélezési gyakorlatában az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkében tilalmazott rossz bánásmódok háromszintű hierarchiát képeznek. A testület álláspontja szerint a rossz bánásmód súlyosságának el kell érnie egy minimális szintet ahhoz, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalmát elrendelő 3. cikke alkalmazható legyen. A súlyosság minimális szintjének meghatározása relatív; az ügy valamennyi körülményétől, mint a bánásmód időtartamától, fizikai és lelki hatásaitól és bizonyos esetekben az áldozat nemétől, életkorától és egészségi állapotától, stb. függ.⁴³

A látogatás az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 1. cikkében meghatározott kínzási cselekményre utaló körülményt nem észlelt.

Bár az előállító egység helyiségeinek erősen leromlott, különösen a WC és a mosdóhelyiségek elhanyagolt és takarítatlan állapota, a tárgyi feltételek hiánya veszélyeztette a fogvatartottak emberi méltóságához való jogának érvényesülését, a Rendőrkapitányság által foganatosított, maximum 12 órás időtartamú szabadságelvonás „általános körülményei”⁴⁴ súlyosságukat tekintve nem érték el az Alaptörvény III. cikkének alkalmazásának minimális szintet.

³⁹ Lásd a Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdését.

⁴⁰ Lásd az Rtv. 18. § (4)-(6) bekezdéseit.

⁴¹ 1988. évi 3. tvr.

⁴² Lásd még az Alaptörvény III. cikkét.

⁴³ *Selmouni v. France*, ECHR judgement of 28 July 1999, 100. pont.

⁴⁴ *Valasinas v. Lithuania*, ECHR judgement of 24 July 2001, 103. és 106. pont.

Az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 2. és 16. cikke az államot arra kötelezi, hogy a joghatósága alatt álló területen hathatós intézkedéseket tegyen a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés ellen. A CPT útmutatásai szerint a rendőrség által fogvatartott személy esetében a velük való rossz bánásmód megelőzése érdekében biztosítani kell annak lehetőségét, hogy fogva tartásának tényéről az általa kiválasztott harmadik felet (családtag, barát, konzulátus) haladéktalanul értesíthesse, az ügyvédhez való jogot és azt, hogy egy általa kiválasztott orvos (a rendőrhatalóság által biztosított orvosi vizsgálaton túlmenően) vizsgálatát kérhesse.⁴⁵

Aggodalomra ad okot, és az Alaptörvény XXIV. cikkében biztosított tisztességes eljárásból való joggal összefüggő visszásságot okozott a Rendőrkapitányság azáltal, hogy az előállított személy az Rtv. 18. § (1) bekezdésében biztosított, a hozzátartozója értesítéséhez jogát nem a szabadságtól való megfosztása kezdetétől, hanem csak a Rendőrkapitányságra érkezését követően, és nem személyesen, hanem a szolgálatirányító parancsnokon keresztül gyakorolhatta.

Veszélyezteteti az Alaptörvény III. cikk szerinti kínzás, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetés tilalmának érvényesülését, hogy sem a kötelező egészségbiztosítási ellátásról szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet, sem a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet, sem más jogszabály nem biztosítja annak lehetőségét, hogy a fogvatartottak (őrizetbe vett, előzetesen letartóztatott, elzárásra utalt, szabadságvesztés büntetést töltő személyek), valamint a rendőrség által előállított személyek az általuk választott orvos vizsgálatát kérhessék.

A bánásmód tekintetében az egyik aggodalomra okot adó körülmény, hogy miközben az Alaptörvény értelmében az „alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg” a Szolgálati szabályzatnak a bilincselést a fogvatartott veszélyesség esetére lehetővé tevő rendelkezése túlmegy az Rtv. bilincselési esetekre vonatkozó taxatív felsorolásán, ami az Alaptörvény I. cikk (1) és (3) bekezdésében biztosított, az alapvető jogok védelméhez és tiszteletben tartásához, valamint korlátozásának szabályaival, az Alaptörvény II. cikkében deklarált emberi méltósághoz, valamint az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében deklarált személyes szabadsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz.

A másik, hogy a Rendőrkapitányság munkatársai az előállított személyek esetében is a fogdai befogadás jóval súlyosabb szabályait alkalmazva, ruházatátvizsgálás helyett motozásnak vették alá őket. Felhívom a figyelmet, hogy a ruházatuktól szinte teljesen megfosztott fogvatartottak előállító egységben történő leguggoltatása – amelynek során köhögniük kellett, továbbá a szemrevételezést végző személy számára a nemi szervük és végbélnyílásuk is láthatóvá vált – alkalmas volt arra, hogy az előállított személyben szégyenérzetet keltsen, ezért az Alaptörvény III. cikke szerinti megalázó bánásmóddal összefüggő visszásságot okozott.⁴⁶

A kínzás és más kegyetlen, embertelen, vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 10. illetve 16. cikke értelmében az államnak gondoskodnia kell arról, hogy a kínzás, a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód tilalma az olyan személyeknek szánt oktatási anyagokban szerepeljen, akiknek a letartóztatott, az őrizetben levő, vagy börtönbüntetésüket töltő személyek őrzéséhez, kihallgatásához vagy a velük való bánásmódhoz bármilyen módon közük lehet.⁴⁷ A Rendőrkapitányságon a látogatás során feltárt alapvető joggal összefüggő visszásságok megszüntetése és jövőbeni megelőzése érdekében indokolt a kínzás elleni egyezményben előírt képzés rendszeresítése.

4. Ajánlások, kezdeményezések, javaslatok

I. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a BRFK vezetőjét, hogy gondoskodjon

⁴⁵ CPT/Inf (92) 3, 36-37. pont.

⁴⁶ A fogvatartottak testüregéinek meztelen alsótesttel történő leguggoltatása kapcsán lásd az AJB 3685/2016. számú jelentésem.

⁴⁷ 1988. évi 3. tvr.

- 1) a Rendőrkapitányság előállító egységének felújításáról;
- 2) arról, hogy az alárendeltségében működő kapitányságok munkatársai által előállított személyek az Rtv. 18. § (1) bekezdésében biztosított, hozzátartozók értesítésének jogát közvetlenül gyakorolják;
- 3) arról, hogy az alárendeltségében működő kapitányságok munkatársai az előállított személyek esetében ne a fogdai befogadás szabályait alkalmazzák;
- 4) az alárendeltségében működő kapitányságok munkatársai számára a fogvatartottakkal való bánásmóddal és emberi jogaikkal kapcsolatos képzésekről, továbbá konfliktus- és agressziókezeléssel kapcsolatos tréningek megtartásáról.

II. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem a *Rendőrkapitányság vezetőjét*, hogy gondoskodjon

- 5) az előállító egység helyiségeinek megfelelő takarításáról;

III. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 37. §-a alapján a felkérem a *belügyminisztert*, hogy

- 6) gondoskodjon az alapjogokkal összefüggő visszásságok megelőzése és megszüntetése érdekében a Szolgálati szabályzat azon rendelkezéseinek módosításáról, amelyek a kényszerítő eszközök részletes eljárási szabályainak meghatározására kapott felhatalmazáson túlterjeszkedve, a bilincs alkalmazásának eseteit az Rtv. vonatkozó rendelkezésain felül, további esetkörökkel bővítik, és emiatt párhuzamos, többszintű, indokolatlan szabályozást eredményeznek, valamint alapjogokkal összefüggő visszásságot okoznak;

IV. az Ajbt. 37. §-a alapján a felkérem a *belügyminisztert* és az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy

- 7) a *kötelező egészségbiztosítási ellátásról szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet, illetve a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet* megfelelő módosításával valamennyi fogvatartott esetében tegyék lehetővé a független orvosi vizsgálat igénybevételét.

Budapest, 2018. március 6.

Székely László

Melléklet

1. kép: Az előállító egység folyosója

2. kép: Előállító helyiség belülről

3. kép: Előállító helyiség paddal és takarókkal

4. kép: Cigarettcasikkek az előállító helyiség padlóján

5. kép: Személyzeti illemhely

6. kép: Fogvatartotti illemhely

7. kép: Balesetveszélyes lépcső

8. kép: Élelmiszer fogvatartottak részére

9. kép: Az előállítottak ezen a folyosón várakozhatnak